

Головань Вячеслав

кандидат технічних наук, професор,
кафедри ракетно-артилерійського озброєння,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
gv55.gv55@gmail.com

Горліченко Андрій,

викладач кафедри іноземних мов,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
mgorlichenko@gmail.com

Дроздов Михайло,

кандидат фізико-математичних наук, доцент
кафедра фундаментальних наук,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
drozd48@ukr.net

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ У ВВНЗ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

***Анотація.** У статті розглядаються найбільш важливі аспекти впровадження та розвитку дистанційного навчання іноземним мовам курсантів (слухачів, студентів) у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) в умовах пандемії та зовнішньої агресії. На підставі практичного досвіду автори приходять до висновку, що впровадження дистанційної освіти у ВВНЗ є доцільним не лише як ефективний засіб розв'язання форс-мажорних проблем, але є центральною перспективою розвитку системи вищої освіти України на будь-як віддалене майбутнє. Сьогодні дистанційне вивчення іноземної мови*

військовими є найбільш комфортним і доступним засобом найшвидшого її оволодіння і поширення з метою ефективної військово-професійної взаємодії з військовослужбовцями країн НАТО і наступної інтеграції ЗС України з цією оборонною організацією. Інтерактивність в доступі до змісту навчання, можливість системи дистанційної освіти надавати практично безмежні і, водночас, чітко структуровані і медіа-забезпечені інформаційні освітні ресурси, підвищена самостійна пізнавальна діяльність тих, хто навчається, комфортність у використанні дуже сприяють досягненню мотивації та цілей у навчанні.

Ключові слова: дистанційна освіта, інтерактивність у навчанні, мотивація до навчання.

Annotation. *The article examines the most important aspects of the implementation and development of distance learning of foreign languages for cadets (students, students) in higher military educational institutions in the conditions of a pandemic and external aggression. On the basis of practical experience, the authors come to the conclusion that the introduction of distance education in higher educational institutions is appropriate not only as an effective means of solving force-majeure problems, but is a central perspective for the development of the higher education system of Ukraine for any distant future. Today, remote learning of a foreign language by the military is the most comfortable and affordable means of its fastest mastery and dissemination for the purpose of effective military-professional interaction with the military personnel of NATO countries and the subsequent integration of the Ukrainian Armed Forces with this European defense organization. Interactivity in access to learning content, the ability of the distance education system to provide practically unlimited and, at the same time, clearly structured and media-supported information and educational resources, increased independent cognitive activity of those who study, comfort in use greatly contribute to the achievement of motivation and learning goals.*

Key words: distance education, interactivity in education, motivation to study.

Вступ. Розвиток вищої військової професійної освіти супроводжується прискореним впровадженням в систему освітнього простору ВВНЗ інформаційно-комунікаційних технологій, спеціалізованих віртуальних та адекватних моделей та тренажерів, можливостей сучасного *Internet* та *Ethernet*.

В останнє десятиліття ці здобутки швидко розповсюдилися та зросли через їх критичну необхідність з виникненням всесвітньої пандемії, а також, ще в більшому ступені, у зв'язку зі збройною агресією ворога. Даними категоріями в повній мірі оперують керівники закладів вищої військової освіти як на вищому рівні [1], так і безпосередньо на кафедрах ВВНЗ. Сьогодні можна розуміти, що і при подоланні зовнішніх проблем, досягнуті успіхи є центральним шляхом у розвитку вищої освіти України в майбутньому.

У Військовій академії (м. Одеси), як і в інших ВВНЗ України, велике значення надається навчанню іноземним мовам за всіма формами навчання (очною, заочною і дистанційною). Для підготовки офіцерів у ВВНЗ створені і діють відповідно вимогам Міністра оборони України спеціалізовані курси при кафедрах іноземних мов. Це є необхідним за рядом обставин, в першу чергу у зв'язку з майбутньою інтеграцією (а сьогодні, з необхідністю ефективної військово-професійної взаємодії) ЗС України в НАТО. Залучаються до таких курсів, з навчанням за відповідними навчальними і робочими навчальними програмами, офіцери ЗС України, які мають завдання щодо оволодіння новітніми зразками озброєння та військової техніки іноземного виробництва, або готуються до процесу підготовки підрозділів за кордоном.

Мета статті. Авторами за достатньо тривалий час був накопичений корисний досвід інноваційної діяльності у впровадженні та розвитку як повністю дистанційного навчання, так і у використанні його елементів в очному навчанні іноземній мові. Тож метою статті є його оприлюднення.

Постановка проблеми – впровадження ефективного дистанційного навчання взагалі вимагає чималого напруження, як від керівників системи вищої освіти, так і від НПП кафедр ВВНЗ:

- апаратне та програмне забезпечення і його вдосконалення з часом;

- розв'язання численних методичних та психологічних проблем;
- підготовка як тих, хто навчається, так і провідників дистанційної освіти до її ефективного практичного використання, у тому числі і в неухильному дотриманні вимог інформаційної безпеки;
- адаптація системи дистанційного навчання до цілей та змісту військово-професійної освіти;
- проведення безперервних наукових досліджень, поцілених на подальший розвиток дистанційного спеціалізованого професійно-орієнтованого (зокрема, з іноземної мови за військово-прикладним спрямуванням) навчання.

Методика дослідження – теоретичне обґрунтування, практичне впровадження та випробування інноваційних рішень в дистанційному навчанні за професійно-орієнтованою іноземною мовою.

Основний зміст статті. В епоху стрімкого розвитку змісту освіти система вищої військової освіти України висуває до майбутніх фахівців (спеціалістів) вимогу мати, як на протязі навчання, так і в подальшій службовій діяльності, визначені освітніми стандартами рівні освітньої та військово-професійної компетентності, достатньої для самостійного придбання знань і застосування їх на практиці для ефективного вирішення різних проблем, збору й аналізу фактів, виконання завдань, узагальнення інформації і результатів власної діяльності, з виробленням аргументованих висновків [2].

Для успішного дистанційного навчання тому, хто навчається необхідно:

- бути достатньо мотивованими і комунікабельними, вміти працювати спільно в підрозділі в різних ситуаціях;
- уникати конфліктних ситуацій, а в разі їх виникнення вміти правильно їх розв'язувати в інтересах успішного спільного навчання;
- мислити критично й творчо, знаходячи шляхи вирішення виникаючих проблем з використанням сучасних інформаційних технологій;
- самостійно працювати над підвищенням власної освітньої компетентності, військової та навчальної дисципліни.

Розвиток вищевказаних умінь і пізнавальних навичок курсантів (слухачів,

студентів) в освітньому процесі відбувається за рахунок технологій інноваційного активного навчання [3].

У наш час основним показником при виборі засобів навчання є досягнення підсумкових рівнів володіння іноземними мовами, розроблених Радою Європи які відповідають ефективній загальноєвропейській системі інформаційного обміну [4].

Навчання іноземній мові тих, хто дистанційно навчається повинне стати захоплюючим, осмисленим, потужно мотивованим заняттям і процесом безперервного, на протязі всього життя, самовдосконаленням. Практика дистанційного навчання іноземній мові показала, що його потенційні можливості, при ефективному інноваційному методичному забезпеченні, сприяють формуванню та розвитку мовних здатностей у тих, хто навчається в більшому ступені, ніж це зазвичай відбувається в класичному очному навчанні, де викладач часто виступає в непродуктивній ролі «поводиря», заважаючи розвитку в своїх учнів пізнавальної активності, самостійності та креативності [3].

Розвиток Інтернету та поява безлічі інформаційних платформ та комп'ютерних прикладних програм спрощують процес організації та розвитку системи дистанційного навчання з іноземної мови, роблять його справжнім активатором мотивації у навчанні, значною мірою змінюють стратегію і тактику вивчення іноземних мов, прискорюють та полегшують роботу з автентичними джерелами.

Освітні комп'ютерні навчальні програми надають ряд вагомих переваг у порівнянні з традиційними методами навчання. Вони є, насамперед, засобами прямої аудіо-візуалізації та інтерактивного керування навчальним матеріалом. Застосування їх на заняттях разом із традиційними методами навчання дозволяє тренувати різні види мовної діяльності: усвідомлювати природу мовних явищ, створювати тренінгові комунікативні ситуації, формувати лінгвістичні здатності (автоматизувати мовні навички в письмі, читанні, аудіюванні, говорінні), збагачувати лексичну базу тощо.

Інтерактивність дистанційного навчання сприяє реалізації індивідуального підходу та інтенсифікації самостійної роботи, а також підвищенню пізнавальної активності, мотивації і якості знань тих, кого навчають.

Технології дистанційного навчання та його інформаційні ресурси дозволяють зробити процес навчання глибоко інноваційним. Відомо, щоденне занурення людини в мовне середовище значно прискорює формування всіх видів мовної підготовки і помітно підвищує її якість. Наприклад, на кафедрі іноземних мов Військової академії (м. Одеса) в системі дистанційного навчання створено додаток за шифром «Занурення». Йдеться про відкритий для учасників дистанційного навчання внутрішній аудіо-відео форум, в якому ті, хто навчаються можуть цілодобово знайти для себе бажаних підтримати спілкування та обговорення поточних проблем навчання та служби виключно на іноземній мові, яка вивчається. В такому форумі спілкуються учасники з різним рівнем мовної підготовки, тому в співбесідах більш підготовлені виступають ролі «носіїв мови». Таким чином, використовується здавна відоме явище прискореного оволодіння іноземною мовою при зануренні того, хто навчається в мовне середовище. Оскільки таке занурення може відбуватися по декілька разів на добу у вільний час, то воно наближується до постійно діючого. Крім цього, ті, хто навчається можуть брати участь у віртуальних, конференціях та дискусіях на різних освітніх сайтах і тематичних форумах, виконувати спільні творчі проекти разом з колегами з різних закладів вищої освіти. Таким чином, застосування дистанційного навчання і сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі може розглядатися як принципово нова форма індивідуалізації навчання і його реалізацію через практичну діяльність тих, кого навчають.

На період воєнного стану дистанційна форма навчання найбільше сприяє безперервності та безпеці навчання. Вона дозволяє, в залежності від обставин, проводити заняття як в on line режимі, так і в режимі самостійного пізнавального процесу [5, с. 193].

Невід'ємні властивості технологій дистанційного навчання такі, як їх

інтерактивність, полімодальність, мультимедійність, візуалізація змісту, відіграють важливу роль у навчанні. Так, комп'ютерна візуалізація освітнього контенту, особливо в ігровій (ролевій), інтерактивній формі розвиває когнітивні стилі мислення, креативність і розумову активність тих, кого навчають, а також створює позитивний виразний вплив на їх психологічний і емоційний стан [6].

Застосування дистанційного навчання чи його елементів в режимах як *online* так і *offline* при вивченні іноземних мов вносить евристичну новизну в процес навчання та створює мотивацію для продуктивного самопізнання і самовдосконалення. Фактично йдеться про можливість для тих, хто навчається миттєво, у порівнянні з класичним освітнім процесом, одержати необхідну інформацію, моделювати мовну ситуацію, інтерактивним чином оптимізувати її плин і безперервно самовдосконалюватися в оволодінні іноземною мовою. Принципово важливо для ВВНЗ поширювати дистанційно дешифровані акроніми в галузі воєнної тактики, озброєння та військової техніки, в процесі вивчення іноземної мови за військово-прикладним спрямуванням [7]. Наприклад, навіть широкий круг військових фахівців не бачить, що саме позначає акронім АТАСМС. Лише спеціалістам відомо, що акронім розшифровується як *Army TACTical Missile System* - армійська тактична ракетна система. Або акронім за типом БПЛА FPV - *First Person View* – погляд першої особи. І таких прикладів безліч. Сьогодні електронна бібліотека курсів іноземних мов Військової академії (м. Одеса) швидко поповнюється в розділі військово-професійних іноземних акронімів.

Коли викладачі планують і організують дистанційне заняття, перед ними постають питання, які методики навчання, в якому вигляді представити зміст навчання, які додатки або комп'ютерні програми необхідно використати для досягнення оптимального результату. Докладно це висвітлено в роботі І.В. Фрестюк [8].

Але в такому плануванні рішучу роль відіграє вибір інформаційної платформи, з якої має відбуватися дистанційне навчання.

В будь-якому разі, при виборі інформаційної платформи для ВВНЗ має

значення:

- витрати на її придбання або підтримання;
- максимальна кількість одночасно взаємодіючих учасників;
- зручність та комфортність для використання;
- рівень інформаційної безпеки, яку вона гарантує;
- спорідненість з наявними інформаційними технологіями та засобами;
- можливість для подальшої модернізації або модифікації;
- мобільність системи, особливо для тих, кого навчають (робота зі смартфонів).

В якості перевірених практикою і часом, слід, в першу чергу, назвати такі інформаційні ресурси:

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) - система управління освітніми електронними курсами, також відома як система управління навчанням. Модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке називають також системою управління навчанням (LMS), системою управління курсами (CMS), віртуальним навчальним середовищем (VLE) або просто платформою для навчання, яка надає викладачам, курсантам (студентам) та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного. Moodle можна використовувати і в реалізації самостійної пізнавальної роботи.

Moodle - це безкоштовна, відкрита (Open Source) система. Вона не лише безкоштовна сама, а й не потребує для своєї роботи жодного платного програмного забезпечення, при тому, що дозволяє використовувати ресурси власних електронних бібліотек ВВНЗ. Тобто кожний навчальний заклад може впровадити у себе не просто безкоштовну і найбільш досконалу, а ще й абсолютно ліцензійну систему, не витративши жодної копійки на придбання програмного забезпечення. При цьому він може вносити зміни у код у відповідності до своїх потреб.

Moodle - найбільш досконала і поширена в Україні і в світі система такого призначення. На даний момент Moodle має близько 400 мільйонів користувачів

в усьому світі й продовжує розвиватися темпами, значно швидшими, ніж її конкуренти. За статистикою, використання платформи Moodle у світі перевищило використання усіх інших платформ разом узятих.

Крім Moodle заслуговують на використання інтерактивна платформа **Google Classroom** та платформа проведення відео- аудіо-конференцій **ZOOM**. Додаток **Viber** може бути в нагоді, завдяки зручному використанню в якості додаткового засобу відео- і аудіо-зв'язку з навчальною аудиторією під час організації та проведення занять з іноземної мови в режимі *online*.

Слід відзначити, що названі засоби дистанційного навчання дозволяють досягти майже повного відчуття присутності всіх учасників в єдиному освітньому просторі (на подоби до їх відчуттів в класичному аудиторному занятті). Особливо важливо зазначити, що це дає можливість проведення дистанційних поточних, проміжних і підсумкових контролів знань, які за достовірністю не поступаються таким контролям в класичному аудиторному занятті і навіть можуть перевершити їх в комфортності і зручності.

На рис.1 показаний алгоритм формування та розвитку системи дистанційного навчання у ВВНЗ за досвідом кафедри іноземних мов.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки.

1. Створення та розвиток системи дистанційного навчання для військово-професійно орієнтованого вивчення іноземної мови має ґрунтуватися на попередніх здобутках в галузі комп'ютерних навчальних та інформаційно-комунікаційних технологій, накопиченій електронній базі навчальних та тренінгових матеріалів, компетентного в ІТ-галузі складу викладачів.

2. Інтерактивність у доступі до змісту навчання, можливість системи дистанційної освіти надавати практично безмежні і, водночас чітко структуровані і медіазабезпечені інформаційні освітні ресурси, підвищена самостійна діяльність тих, хто навчається, комфортність у використанні сприяють активізації пізнавальної діяльності та мотивації на навчання.

Рис. 1. Алгоритм формування та розвитку системи дистанційного навчання з іноземної мови у ВВНЗ

3. Важливою є концепція «Сам собі господар», яка дозволяє користувачу самому виявляти власну творчість у використанні всіх можливостей системи дистанційного навчання, за прикладом технології «постійного занурення у мовне середовище», яка тут була згадана.

4. Впровадження дистанційної освіти у ВВНЗ для вивчення іноземної мови є доцільним не лише як ефективний засіб долавання форсмажорних проблем, але є центральною перспективою розвитку системи вищої освіти України на будь-як віддалене майбутнє.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти: Наказ Міністра оборони України від 15.02.2024 № 120. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re41798?an=1> (дата звернення: 30.05.2024).
2. Зельницький А.М., Мітягін О.О., Пашкова О.О. Професійна компетентність викладача вищого військового навчального закладу. *Військова освіта*. 2013. № 2. С. 84 – 95.
3. Інноваційні педагогічні технології та методики в освітньому процесі військових навчальних закладів провідних країн-членів НАТО і України: Колективна моногр. / за заг. ред. проф. В. С. Рижикова; Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ : НДЦ ВІКНУ, 2018. 320 с. URL: https://mil.knu.ua/files/314_1675995455.pdf (дата звернення: 30.05.2024).
4. Європейське Мовне Портфоліо: *Методичне видання* /Уклад. О. Карпюк – Тернопіль : Лібра Терра, 2008 – 112 с. URL: https://balka-book.com/files/2018/08_25/09_59/u_files_store_6_1499.pdf (дата звернення: 30.05.2024).
5. Головань В., Горліченко А., Дроздов М. Дистанційне навчання у ВВНЗ в умовах воєнного стану. *Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти* (ISSN 2786-5495 online). 2023. № 2. С. 183 – 195. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/DEU/article/view/17321> (дата звернення: 30.05.2024).
6. Волинець В., Толмач М., Новицький Б. Візуальні ефекти у створенні ігрового освітнього контенту: вплив на сприйняття та мотивацію у навчанні. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023. Том 6. № 2. С. 261 – 273. URL: <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/293591/286827> (дата звернення: 30.05.2024).

7. Гузик Н.М., Ліщинська Х.І. Роль інтерактивного навчання в процесі підготовки військових фахівців. *Наукові записки, серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 191. С. 62 – 65. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/issue/view/15> (дата звернення: 30.05.2024).

8. Форестюк І.В. Використання платформи Moodle в процесі викладання іноземних мов у нелінгвістичних вищих навчальних закладах. ISSN 2409-1154 *Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2017. № 31 Том 3. С. 191 - 193. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v31/part_3/51.pdf (дата звернення: 30.05.2024).